

sednik tudi s hvaležnostjo lepiga daru, ki ga je naš tesarski mojster gosp. Juri Pajk v mnogih podobah krajnskih podstrešij risarski šoli podelil, kateri dar je očitno znamenje velike ljubezni gosp. Pajka do te rokodelske šole, ktere učenik je bil tudi on več let.

Naj bi ta rokodelcam tako koristna nedeljska šola, ktero je obertnijska družba pod krepkim varstvom svitliga nadvojvoda Janeza napravila, zmiram več udov in podpornikov v prid domovine dobivala. Njeni dobicek je gotovo velik, čeravno se le natihamo vednosti med mladimi rokodelci širijo.

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Dalje.)

Obravnava porot tedaj, ako so po postavi ustne in očitne, mora skozi in skozi, od konca do kraja, v tistim jeziku biti, kiga zatoženc in pa porotniki razumejo; potem bo tudi ljudstvo, ki obravnavo poslušat pride; jo razumelo, ker bo včasih v slovenskim, včasih v nemškem, morebiti včasih tudi v kakošnim drugim jeziku. Pri naših porotah se dosihmal zatoženci o tem obziru clo ni porajtal; porotnike so pa tako izberali, de so vse zavergli, ki so le slovensko razumeli. Ali je to prav? Ali po tem takim pošten mož, ki le slovensko razume, ne sme nikdar porotnik biti? Ali postava zastran volitve porotnikov v jeziku razloček dela? Nikjer se kaj taciga ne bere. In — ali niso sedeli tudi taki porotniki na porotni klopi, od kterih dobro vémo, da le kaj maliga nemško razumejo? Saj je tudi g. pisavec zapisnika v Krajoji rekel, da Mina Gantarjeva nemško razume — koliko je razumela, se je potem v Ljubljani pokazalo. Kako potrebno je, da g. državni pravdnik o tacih obravnava slovenski, zatožencu, vsim porotnikom in pričujočimu ljudstvu umevni jezik govori, da sleherni sliši, kako krepko se on, kot varh postave in postavnosti, za pravično kaznovanje kriviga zatoženca poteguje, je jasno kot beli dan.

Ravno taka je tudi s zagovornikom obdolženiga. Porotniki in ljudstvo naj slišijo in razumejo, kar on gotoviga v brambo nedolžniga, ali v zlažsanje kazni kriviga, razlaga. Ljudstvo si bo po vsem tem še le prav zapopadek porotnih sodb in pravo spoštovanje te imenitne nove naprave pridobilo.

Zakaj dosihmal niso pri nas ne državni pravdniki ne zagovorniki zatožencov tako ravnali, ne vémo. Gosp. državni pravdnik je o začetku porot pokazal, da je mojster slovenskiga očitniga govora, — in tudi vsi zagovorniki so slovenskiga rodú bili in razumejo slov. jezik. Ali so se bali, da bi ne bili mogli tako učeno pravoslavskih reči v slovenskim, kakor v nemškem jeziku govoriti? Mi prašamo: ali je v očitnih porotah pravo mesto za tako učeno pravoslavsko govorjenje? Ali se ne da brez učenosti dokazati, kaj za, kaj pa zoper zatoženca govori. Žalostna bi bila, ako bi tega tudi v damačim jeziku dopovedati ne mogli! Ali je morebiti o tacih porotah več na tem ležeče, da se govornik v krasnim govoru skazuje, kakor da resnico in pravico v prosti besedi govori. Občinska razumljivost je prva pogodba očitnih obravnav. Tudi smo enacih misel, kakoršnje smo v nekim Dunajskim listu unidan o priliki porotne sodbe na Dunaji brali, namreč: „naj dohtarji nikar toliko paragrafov ne citirajo, in le pravoznancam znanih tehniških besed ne rabijo, ker porotniki niso pravoznanci in jih tudi ljudstvo ne razume. Saj ne govoré za učene sodnike, ampak le za porotnike brez pravoznanske vednosti.“ Nadjati se je, da se bojo govorniki o porotnih sodbah te „kittice“ seasama znebili, ki se ne prileže novi napravi.

(Dalje sledi.)

Vošilo zastran živinozdravilnikov po deželi.

Ker se „Novice“ zavolj podučjenja živinozdravništva močno trudijo, de bi se sém ter tje po deželi zdravniki postavili, in ker tudi mi kmetje to želimo, de bi vsaka županija živinskiga zdravnika imela, vas lepo prosimo, drage Novice! Ako vam je mogoče kaj pripomoči,*) de bi gospode župane opomnile, in jim na serce naložile, naj bi vsaka županija eniga mladenca v Ljubljano v živinozdravniško šolo poslala. — Žolostno spričo potrebe živinozdravnikov smo vidili zdej pri nas, ko je nek kmet, lepo 90 gl. vredno kravo zaklati mogel; imela je vodenico. Po zaklanji je v sebi 5 škafov vode imela, kar je več ljudi vidilo. — Če bi bil zdravnik v naši županji, de bi bil bolezin o začetku spoznal, — morebiti bi kmetič še kravo v hlevu imel!

Mi živo spoznamo veliko dobroto naprave živinozdravniške šole; zato rej prosimo Vas, Novice! nam pomagati, kar je v Vaši moči, de bi ta naprava kmalo svoje nasledke po vsih županijah razširila, in nam umne zdravnike poslala, naši živinci v boleznih pomagati.

Tudi bi ti zdravniki pri svojih kmetijah lahko zraven živino zdravili, in tako si ložej kruh služili. Bog daj, de bi kmalo po deželi imeli več izučenih pomočnikov o sili živinskih bolezin! Nikar ne verjemite, de smo z navadnimi mažači zadovoljni — pa ker druge pomoči nimamo, kaj pa čmo?

V Šentvidu 3. sušca 1851.

Andrej Iglič
v imenu svojih sosedov.

Slovensko slovstvo.

Drobtince za léto 1851. 6. tečaj. Na svitlo dal Jožef Rozman, korar stolne Labudske cerkve, in vodja škofijnega seminišča pri sv. Andreju.

Kdor ima 5 prejšnih tečajev obče ljubijenih „Drobtinc“, bo z veseljem segel po 6., ki je zares, kakor predgovor pravi, „od glave do nog kakor sestra svoje sestre“ poprejšnim tečajem podoben. Kdor pa tudi poprejšnih tečajev nima, naj seže po 6. — najdel bo za podúk in kratki čas v njem bogat zaklad. Pod blagim krilam milostljiviga knezoškofa Lavantinskiga gg. Slo m šeka, ki blagodarijo sami v teh bukvah vsako leto svojimu slovenskimu narodu „zlate jabelka“ prave dušne in telesne omike v njegovim jeziku, je, kakor visoko častiti g. korar Rozman sam pravi, podpisal on potni list letašnjim „Drobtincam“. Prav hvaležni smo mu za ta podpis. Druziga ni v tem tečaju nič spremenjeniga, kakor edino to, da letašnje „Drobtince“ jo „tú in tam nekoliko po novih oblikah zavijajo.“ Tudi zato smo jim hvaležni. Naj piše vsak, kakor mu je drago, da le po slovnici slovenski piše; čas je, da pisavno pričkanje veržemo v kot, in da ne mislimo, da „oblika“ stori „pisatelja“, kakor „obleka“ ne stori „možá“. Tudi med Nemci ni zato vojske več: ali piše kdo i ali y, ph ali f, a ali aa i. t. d. Čas je, da je tudi pri nas leto 1850 ta prepír pokopalo. Veliko bolj po-

*) Mi nismo nič družiga v stanu storiti, kakor modre župane prijazno povabiti, da naj se poslužijo dobrotljive naprave naše kmetijske družbe, ki je po večletnim prizadevanju in s pomočjó slav. ministerstva kmetijstva napravila v Ljubljani učilnico za kovače in živinozdravniško šolo v domačim jeziku, ktere se zamore vsak odrašeni človek, da le domači jezik brati in pisati zna, brez družih stroškov vdeležiti, samo da se za 10 mescov s živežem in stanovanjem v Ljubljani preskerbi. Ravno Vaše vošilo je sprožil lani g. Vilhar v zboru Planinske podružnice. Veči županije bi bile že v stanu to izpeljati, ker bi jim ne prizadjalo več kakor kakih 120 gold. stroškov, da bi pripravniga učenca za to v Ljubljano poslale. Majhne županice pa ne morejo nič storiti. Vred.

trebno bi pa bilo, da bi se pogovorili in vodila postavili, kako naj bi pisali, da bo tudi naša proza lahko, gladko in lepoglasno tékla, ker na lepoglasje se opira prijetnost in krasnost pisanja in branja.

Vernimo se potem ovinku k „Drobtincam“ nazaj. Lično izdelana pogodba ss. Mahorja in Fortunata, naj starejših pripomočnikov Goriške višji škofije, z obrazom Goriškiga mesta, kinči létašnji tečaj. Po prijaznim „predgovoru“, v katerim g. izdajatelj pisatelje slovenske prosi prikladniga blaga za prihodnje léto, sledi zgodovinopis Ogleja v razjasnjenje pridjane podóbe. Po tem pride „pastirsko ogledalo duhovskim bratom izporočeno“; temu je uversteno „ogledalo slavnih domorodcov“, — za tem sledijo „prigodbe žalostne in vesele“, „prilike in basni“, ogledalo za šolo in domačo rejo otrok — „šolske pesmi z napevi“, „dobrovoljske pesmi“ in „pobožne pesmi“.

Obširni obsežek „Drobtinc“ dokazuje to kazalo; velike vrednosti posamesnih sestavkov se bo vsak bravec sam prepričal. Da je marsiktera „Drobtinca“ veliko več vredna od druge, je gotovo in tudi ne more drugač biti, — nobena pa clo brez cene ni. Slavniga slov. pisatelja gg. knezoškofa hvaliti, bi bilo vode morju prilivati — s posebnim veseljem smo zapazili v létašnjih „Drobtincah“ veliko pridnost in zmožnost častitiga g. korarja Rozmana na polju slov. slovstva. Živijo! „Drobtince“ donesó vsako léto 200 gold. sr. Celjskim šolam, ki jih založnik za prepušenje zaloge plača, in tako so one na vse strani koristne.

Le tiskarnico moramo bolj čistiga natisa opomniti; na nekterih straneh je tako bled, da se komaj bere.

Popolnoma kaj — ali pa raji nič!

Koliko draziga časa se v ljudskih šolah po Slovenski deželi s poveršnim učenjem nemšine, potрати, ki bi se dal z velikim pridam na scer potrebno omiko kmečkih učencov obrniti, je že sto- in stokrat potoženo bilo. Pokažite „Novice“ svojim bravcam živ dokaz, koliko tako prisiljeno učenje izdá v naslednjim zagotovilu (certifikatu), ki ga vam v izvirnim rokopisu (original) *) iz Spodnjiga Štajerskiga pošljem. Spisal ga je nek župan, ki v svoji aboti misli, da že nemško zna, ako nekoliko po nemško čečká, čeravno taciga pisanja nobena živa duša ne razume. Ko bi bil ta mož v svojim maternim jeziku to zapisal, kar je zagotoviti hotel, bi ga bil vsak razumel. Pa nekteri možaki, ki so se brez kaj naučiti 2 ali 3 leta z nemšino mučili, že mislijo, da so veliko več vredni, če le kakošne nemške besede popačiti znajo! „Popolnoma kaj“ — ali pa raji nič! je že marsikteriga zasmehovanja obvarovalo! — Omenjeno zagotovilo se takole glasi; le lastne imena smo izpustili:

Tsultti Vikatt.

Ich abgestanden Gutt vir dieses Leud zu D—. in St. J. als Kramer — und handelsman, mit Spezerain und Schnittwahrn. M—. J—., und Ihnen Frawn sich Erschaünen mitn dem zettl zum Hern Kasier

D—. in St. J. am 17t Sabtember 1850

F. D.

pirger moister

Zastran Linhartoviga nadgrobni-ga spominka.

Naš slavni, léta 1795. umerli roják Linhart, kteriga dela časti učeni svet kakor se tudi prost kmetič nad

*) Vredništvo je sprejelo pričujoči »Tsultti Vikatt«, če ga kdo viditi hoče. Vred.

njimi veselí, ki pozná njegovo „županovo Micko“ in njegoviga „Matička“, počiva pri sv. Krištofu na Ljubljanskim pokopališu pod nadgrobni kamnam; kteri je bil léta 1840. popravljen. Naš verli domorodec, mnogospoštovani g. Mihael Prégl, oskerbnik Križanske komende v Ljubljani, je začel v létu 1838 nabéro za Čopov spominek, kteriga mu je v létu 1840 krasno postavil, ob enim je iz dohodkov te nabíre spominek Vodnika in Linhart, ki vsi blizo skupej počivajo, popravil. Takrat je Prešern, na kteriga grob v Krajnju bo tudi kmalo spominek postavljen, sledečo nadgrobnico nadpisal:

Steze popustil nemškiga Parnasa,
Je pisal zgodbe krajnske star'ga časa.
Komu Matiček, Micka, hči župana,
Ki mar mu je slovenstvo, nista znana?
Slavile, dokler mertvi se zbudijo,
Domače bote ga, Talija, Klijo.

Ta nadgrobnica in celi nadpis sta o 10 létih tako obledila, da potrebuje poprave.

Gosp. Prégl nas je unidan te potrebe opomnil: naj bi se ob enim, ko se bo Prešernu spominek postavil, tudi popravil Linhartov. Blagi nasvét zasluži, de ga spolnemo. Poprava stariga prostiga ne bo veliko stroškov prizadjala; če bi se pa po darovih mnogih rodoljubov več denarja nabralo, bi se utegnil nov spominek postaviti, enak Čopovimu in Vodnikovimu.

Po nasvetu g. Pregelna povabimo tedaj vse rodoljube: naj blagovolijo pripomoči k temu domorodnemu namenu!

Gosp. Prégl je podaril 2 gold.

Dr. Bl.

„ „ 2 „

Vred.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celjovca smo zvedili, da poslednje porotne sodbe v Ljubljani, sosebno pa tisti zapisnik iz Krajnja s tistim čudnim prestavkam „und sie legte sich darauf, so generalprokuratorja g. Ulepiča in g. predsednika barona Buffa prepričale, da je treba, da se zapisniki v jeziku zatoženca pišejo, torej sta po lastnim nagibu nasvetovala, da naj bi se vprihodnje zopet, kot se je že iz začetka lanskiga léta godilo, z zatoženci slov. jezika zapisniki v slovenskem jeziku, vendar pa z nemškim prestavkam na strani, spisovali, ker svetovavci nadsodnije Celjovške vsi po slovensko ne umejo. To silno mudivno delo nemškiga prestavljanja bi se lahko opustilo, ako bi se za Slovence v Celjovcu pri nadsodnii poseben „slovensk oddelek“ (slovenischer Senat) napravil; saj je todi pri naj vikši sodnji na Dunaju za Lahe poseben oddelek, za Ilirce poseben i. t. d. Če Krajncam niso hoteli nadsodnije dati, naj bi sl. ministerstvo vsaj to storilo. Pravično bi bilo. —

Iz Št. Andreja na Koroškim. Trudimo se tudi pri nas s Slovenšinoj. Perverga sušca smo imeli v nemškem Št. Andreju slovesno skušnjo v katehiki. Naučitelj g. korar Jožef Rozman in 9 učencov so se tako slavno in jako skazali, de je bilo veselje. Vsako nedeljo jeden bogoslovcov Slovincam pridiguje, de se privadijo; slovenska družina pa besedo božjo v svojim milim maternim jeziku čuje.

Iz Tersta. * Pri tukajšnjem mornarstvu se je zbrala komisija, ktera ima potrebne reči pripraviti, da bi se u Terstu mali, u Polipa velik arsenal napravil. Svitli cesar je temu delu, ktero bi moglo biti doveršeno u 12 — 16 létih, okol 13 milijonov florinov namenil. Lepa bo ta naprava, ker jadranski Slavjani bodo imeli priložnost se bolj izobraziti in primoženja pridobiti. Ker se pa skorej za gotovo sliši, da Ve-